

Megjelenik a Társalkodóval minden héten négyszer: t. i. a Jelenkor vasárnap, kedden és csütörtökön; a Társalkodó pedig pénteken, mindegyik minden ízben egyegy iven. Előfizethető helyben a szerkesztő's kiado tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyébutt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetés főlvetetik's pontosan és jutányosan közöltetik.

FOGLALAT. Magyarország és Erdély. (Hivatal- megüresülés. Éhnyomort elhárító törvények. — Országgyűlés: kerületi tanácskozások a nemzetiség ügyében, országos ülés; az urbéri örökváltságról szóló határozat meghitelesítése. Budapesti napló. Törvényhatóságok: Szepes, Szabolcs- Abaujmegyék közgyűlései.)
Külföld. (Amerika, Schweiz, Olaszország.)
Értesítő.

MAGYARORSZÁG és ERDÉLY.

Bánságban a' esatádi ker. urbéri mérnöki állomás Osuczky József halála által ürességbe jött.

Éhnyomort elhárító törvények.

(Füzér a' törvénytudományból.)

Láttuk, — pedig már több ízben! az éhnyomort leg- rémitőbb alakjában, és nem ok nélkül félhetni attól, hogy az emberi nemnek e' rettentő ellensége jövő tavaszkor's ezentul aligha nem gyakrabban meg fog jelenni köztünk. Ez indítá hazánk számos törvényhatóságait oly utasítások adására, mik szerint országgyűlési követek e' fenyegető veszély ellen czélszerű törvényeket kieszközölni ügyekezzenek.

Minden előtt, ki a' körüle történőket éber figyelemmel kíséri, világos, hogy a' közöttünk mutatkozó éhnyomornak leginkább három fő kuffeje van: 1ső tulnépesedés; 2ik szeszégetés; 3ik gabonávali uzsoráskodás.

Lássuk azokat egyenként.

Hogy a' tulnépesedés's a' vagyontalan proletariusok szüntelen szaporodása az európai közállományokat veszély- lyel fenyegeti, és ha bizonyos fokozatát eléri, mulhatlanul a' vagyontalanok résziről háborut idézend elő a' vagyonosak ellen, azt a' statusférjak mind inkább által kezdék látni és Sonnenfels boldogtalan, 's még azonkívül félre is értett állítása, ki a' népesség előmozdítását a' politikai elvek fölé állítá, napról napra kevesebb párthivet számlál. Mert hogy a' népesség közállomány egyszersmind hatalmas és boldogabb is, az csak akkor és annyiban áll, midőn és a' mennyiben egyszersmind a' népnek minden szükségei kellőleg fődötvék; ellenben, népesség jóllét nélkül, nem szerencse, hanem teher a' közállományra nézve.

Azonban Magyarország, egészben véve, tulnépesítve nincsen; de a' török háborúk következtiben igen is tulnépesítették annak némelly, kivált éjszaki terméketlenebb vidékei. Itten tehát a' feladat nem az, mint Némethon némelly közállományban, hogy a' népesség fölöslegének országból kiköltözése könnyíttessék, hanem az, hogy azon fölösleg a' tulnépesített vidékekből másokba szállíttassék, mellyek még kellő népszámban szükölködnek.

'S itt mindjárt a' p u s z t á k n a k (törvényeinkben annyiszor sürgetett) benépesítettése tűnik fel, mellyben a' királyi kincstár mehetne főleg jó példával előre.

De mivel a' felföldi tótok nagyon ragaszkodnak honi földjeikhez, és más melegebb éghajlat alatt fekvő, roszsabb vízzel és más élelmi szerekkel élő vidékeken nehezen acclimatizáltak, oda nem a' férjfi kor már elért, vagy tul is haladott embereit kell költöztetni, hanem a' serdülő nemzedéket.

Erre pedig hathatós mód lenne: a' házasságot senki- nek meg nem engedni, a' ki meg nem mutathatja:

1) Vagy azt, hogy mesterséget tanult, mellynek üzésével egy családot táplálhat.

2) Vagy azt, hogy születéshelyén legalább 1/4 urbéri teleknyi ingatlan földet bir, vagy szülei halála után kétség- telenül birand; vagy:

3) Végre azt, hogy a' hazának valamely néptelenebb megyéjében lakosul, (habár mintházatlan zsellér vagy napszamos is) befogadtatott's lakását ott veendi. Így a' házassodni kívánó ifjuság önként oda fog szivárogni, a' napszamosból pedig idővel földbirtokos leend.

Azt fogják némellyek mondani, hogy kegyetlenség a' nősülést eltiltani, 's hogy illy törvény erkölcstelenségre, törvénytelen gyermekek szaporodására's te'f. vezetend. Amde miért volna kegyetlenség egy fiatal, tapasztalás nélküli embert attól tartóztatni vissza, mitől, ha esze volna, önként tartózkodnék? És ha egy illy törvény után néhány törvénytelen gyermekkel több születnék is, ezek száma mégis hasonlíthatatlanul kevesebb lesz azon szerencsétlen gyermekek számánál, kiket vagyontalan és munkátlan proletariusok, bár törvényes házasságban nemzenek, 's miután, szennyben, éhségben, meztelenségben töltöttek néhány évet, 's koldulás által testileg lelkileg végkép megromoltak, kinos éltöket éhhalállal végzik be. — Látni kell ezt, és a' ki látja's a' nép között él, nem fogja e' képet tulzottnak tartani. — Sokan gyarak állíthatásától reménylenek orvoslást; de ez magában

csak palliativ's ideiglenes volna, mert a' gyárrendszer természetében fekszik, hogy ezeket kevés dugzagdag gyártulajdonos önkényétől vagy bukásától tesz függökké és mivel a' gyártulajdonos érdeke mindig azt kívánja, hogy minél csekélyebb munkabért fizessen, a' concurrentia pedig a' munkabért annál alább esökkenti, mennél inkább szaporodik a' munkások osztálya, innét van, hogy a' gyári munkás vagyont ritkán vagy sohasem szerezhet, hanem csak egyik napról a' másira él; 's így a' gyarak szaporíttatása végre is nem esökkenti, hanem szaporítja a' vagyontalan proletariusok számát, és nagyobbítja a' veszélyt a' helyett, hogy elhárítaná. Példa erre Anglia's mindazon tartomány, hol a' gyárrendszer tulzásig vitetett. —

Ha ezzel öszszevetjük azon ellenkező rendszert, melly szerint a' kézművek nem gyárilag, hanem független és saját kézre dolgozó mesterek által készíttetnek, kik szorgalmok által vagyont is szerezhetnek, és így a' proletariusi osztályból sokkal könnyebben kiemelkedhetnek, mint a' gyarakban dolgozók, utóljára is azon eredményre jutunk, hogy:

1) Gyarakat leginkább csak olyféle áruk előállítására üdvös létesíteni, mellyek készítése nagyobb forgalmi tőkét (Betriebskapital) kíván; a' többit egyes mesterekre bizván. Ide vág a' czéhek rendeztetési vagy eltöröltetési kérdése, (mert a' politikai igazságok nem fonalként hanem minden oldalra terjedő hálóként függenek öszse) de ennek vitatása mostani feladatunk körén tul fekszik.

2) Kivánatos ugyan, hogy a' belfogyasztásra szükséges kézműveket itthon készíttessenek, de nem annyira tanácsos a' nép élelmezését azon gyár- vagy kézművek külföldre való kivitelétől föltételezni: mert igaz marad mindig, kivált honunkban, hogy minden eszközök közül, mellyekre egy közállomány jóllétét és fenmaradását építhetni, legbiztosabb az eke, és a' nagy költő mondása szerint: „Wohl dem Volk, das ihm vertraut!“

Az előállott és fájdalom! valószínűleg még többször beköszöntendő éhnyomor második fő kuffejének mondám: a' korlátlan szeszégetést.

Nem szándékom itt a' pálinkaivás erkölesi és diaetetikai kártékonyosságát előadni, hanem a' szeszgyáraknak csupán azon oldalát veszem szemügyre, melly szerint azt, mit a' jóltevő természet emberi eledelre szánt, nem mondom épen méregkészítésre, de minden esetre oly ital-készítésre használ, melly nélkül az emberi nem bizvást ellehetne.

Mondják, hogy ezt korlátozni annyi lenne, mint a' tulajdonjogot megsérteni. De a' polgári társaságban korlátlan jog nem létezik; minden jognak, következésképp a' tulajdoni jognak gyakorlása is csak azon föltétel alatt engedtetik meg, hogy a' társaság ártalmára ne legyen. És méltán: mert miután a' közállománynak köszönhetjük minden jogaink órtalmát, melly nélkül azokat épen nem gyakorolhatnók: bizonyosan ezen órtalom viszonzásaul tartozunk a' közállománynak azzal, hogy oly jog gyakorlásával hagyjunk fel, melly amannak világos ártalmára van. 'S így valamint nem szabad tulajdon házáat felgyujtani, puskaport készíteni, vagy nagyobb mennyiségben házáat tartani, mérgező anyagokat, éretlen gyümölcsöt, döglött állatok husát árulni, ólomcukros bort mérni'stef., ugy bizonyosan nem lehet szabad a' szeszégetést korlátlanul üzni oly időben, midőn az arra fordítandó természetvények a' nép élelmére szükségesek.

Lehetetlen, hogy a' nagy szeszgyarak tulajdonosai azt át ne lássák, lehetetlen által nem látniok azt is, miszerint magokra nézve is végtelenül jobb lenne a' szeszégetésből háramló anyagi haszonnak némi részét nélkülözni, és ez által az éhnyomort megelőzni, mint akkor, midőn ez már beállott, éhenhalással küzdő jobbágyaik fölsegéllésére, ama hasznótán tetemesen fölülmuló, és mégis sikertelen, pénzöszeveket áldozni. Miért nem hagynak hát fel illy időben a' szeszégetéssel? Azért, mert mindenikök azt mondja: Ha én felhagyok vele, csak magamat fosztom meg egy jövedelemtől, és a' közínséget még sem háritom el, mert szomszédim mind folytatják az égetést, és így az én jövedelemem csak az ő zsebeikbe foly, éhnyomorra küzdő jobbágyim pedig nyakamon maradnak.

Itten tehát egyenesen a' törvényhozás tiszte közé lépni, és egyedül tőle várható az orvoslás. Oly törvényre van t. i. szükség, melly jelentkező éhnyomor esetében, midőn ez csak az ország némelly részeiben mutatkozik, az illető megyéknek, — midőn pedig általános, a' helytartó tanácsnak megadná azon jogot, hogy a' szeszégetést akár egészen eltilthassa, akár bizonyos korlátok közé szoríthassa. Hisz ez több ízben, p. o. 1817. évben már meg is történt, a' nélkül hogy a' tulajdonjog megsértése miatt feljajdultunk volna.

Mondják ugyan, hogy a' szeszégetés eltiltatása a' mezői gazdaságra kártékonyan fog hatni, mennyiben a' nélkül a' szükséges trágyát előteremteni nem lehet. De ez balvélemény. Értekező ismert több nagyobb és kisebb gazdaságot, mellyek minden szeszégetés nélkül, (mert hála istennek, még illyenek is vannak!) és még is a' legjobb sikerrel folytattanak, a' takarmánynövényeknek (Futterkräuter) természetese az amazoktól reméllt trágyát bőven pótolván ki, 's még e' fölött azon megbecsülhetetlen előnnyel is bírván, hogy a' takarmánynövények, ha virítás előtt kaszáltatnak le, a' föld erejét ki nem szíják, hanem azt még javítják. Mennyi trágya vész el az által, hogy a' marha éjjel nappal szerte kalandoz a' legelőkön! Istállózás uraim! (Stallfütterung) 's trágyátok elég lesz! —

Hasonlag, mint a' szeszégetéssel, vagyunk a' g a b n á v a l i u z s o r á s k o d á s s a l i s. A' kereskedést, így szólnak sokan, akadályozni nem kell. Nem ám, rendszerinti körülmények alatt; de bezzeg szükséges rendkívüli időben. 'S ha köztekintetből kötelezni lehet a' tőkepénzest, hogy száztól hatnál több kamatot ne vegyen, miért ne a' kereskedőt is, hogy rendkívüli inség idején bizonyos mennyiségű nyereséggel elégedjék meg?

Azonban nem kívánék félre értetni. A' természetét, ki ön természetvénnyét eladja, kár lenne korlátozni; hadd élvezze ó a' drágaságnak reá háramló hasznát, hisz ő azt veritékével megérdemelte, 's különben is a' természetők magok egyedül drágaságot soha sem idézhetnek elő, miután azok igenigen nagy többségének mindig pénzre van szüksége, és így természetvénnyeket eladni kénytelenek levén, drágaságra nem várhatnak.

De az éhnyomort előidézhetik a' nagy gabnakereskedők vagy részvényes társaságok, kik roppant tőkével bírván, nagy mennyiségeket vásárolhatnak öszse, és mivel számra csak kevesen vannak, könnyen öszse is beszélhetnek, hogy gabnájokon tul nem adnak, míg csak annak ára bizonyos fokra nem hág. Illynemű embereken a' történet minden korszakaiban a' nép átka feküdt, 's azok szívtelen nyereségvágyát zabolázni szükséges.

Pedig ez igen könnyű oly egyszerű törvény által, melly a' törv. hatóságokat felhatalmazná, mihelyesthogy a' gabona ára bizonyos fokot elért, az illy kereskedők által felhalmozott gabonamennyiségek lefoglalására, természetesen nem ingyen, hanem oly ár-lefizetés mellett, melly a' kereskedőnek méltányos nyereséget biztosítson. Sőt e' nyereség nagyobb legyen száztól hatnál azon oknál fogva, hogy a' kereskedő pénzt bizonytalan nyereség fejében kockáztatta.

E' törvénynek azon különös jó tulajdonsága lenne, hogy azt soha sem kellene végrehajtani, mivel már maga illy törvény létezése, annak alkalmazására elhárítana minden alkalmat. Mert a' kereskedők, látván a' gabona folyó árát a' törvényjelölte fokhoz közeledni, sietnének inkább önként tuladni felhalmozott gabonájokon, mint sem bevárni a' megye árszabását.

De kérdés: igazságos lenne é az ollyan törvény? És jogilag bizonyosan, mert a' suum cuique szabály megtartatnék, a' kereskedő nemcsak befektetett pénzt, hanem az illő nyereséget is megkapandván; ez tehát nem lenne más, mint bármely más kisajátítás (expropriatio), mellyet a' közállomány czéljára minden törvényhozás szabadnak tart, természetesen illő kárpótlás mellett. De pozitív törvényink is megengedik az ugynevezett első szükségű czikkeek árszabását; pedig hol lehet elsőbb szükségű czikk a' gabonánál, főkép uralkodó éhnyomor idején? Fabriczy Sámuel.

Országgyűlés.

XXIX. kerületi ülés, dec. 21kén. Elnökök: Jóny Vincze (Szepes) Csúzy Pál (Zala); jegyző: Szabó Miklós; tárgy: magyar nyelv. Jóny V. elnök: Mára levén kitűzve a' magyar nyelv és nemzetiség tárgyában tett indítvány feletti tanácskozás, felhija szóló a' rrdéket annak tárgyalására. Szabó M. jegyző: felolvassa mult országgyűlésen a' magyar nyelv és nemzetiség tárgyában kelt felirási és t. javaslatot, nemkülönb az 1844: 2. t. czikket. A' felolvasott t. javaslat szerint ezentul a' törvényhozási, országlási, 's egyéb hivataloskodási nyelv kizárólag a' magyar leendő, mint szinte a' közoktatási is; és csak Pozsega, Verőcze és Szerémmegyékre és a' tenger mellékre szabatik bizonyos határidő, mellyen tul köteleztetnek csak a' magyar nyelvet kizárólag használni; Horvátországra nézve pedig csak annyiban terjesztetik ki ezen törvény, mennyiben Horvátország's annak törvényhatóságai's itélőszékei a' törvényhozással, kormányval's magyarországi törvényhatóságokkal, törvény- 's más itélőszékekkel érintkezésbe jönének.